

TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ 11

1.ÜNİTE

TÜRKLERDE DEVLET TEŞKİLATI

ARIF ÖZBEYLİ

C) OSMANLI DEVLET TEŞKILATI

1.9. Osmanlı Devleti ile İlk Türk İslam Devletlerinin Teşkilat Yapısı

- Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışı ilk Türk devletleri ve Türk İslam devletlerinin devamı niteliğindedir. Hâkimiyetin kaynağının ilahi oluşu, adaletli yönetim ve töreye saygı ile devlet halk içindir anlayışı bu dönemde de devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde Türk İslam devletlerinde olduğu gibi **şerî ve örfî hukuk** geçerliliğini sürdürmüştür.

- Türk İslam devletlerinin merkez teşkilatında devleti temsil eden **hükümdar; saray, hükûmet (divan) ve ordunun da başıydı**. Genelde sultan unvanını kullanan hükümdar, **fermanlar ve menşurlar** aracılığıyla **yasama yetkisini**; devlet işlerini düzenleyerek **yürütme gücünü**, **Divan-ı Mezalim'e** başkanlık ederek de **yargı yetkisini** kullanırdı.

- Osmanlı Devleti'nde hükümdar, Türk İslam devletlerinde olduğu gibi devletin başı olarak **idari, askerî ve yargı** ile ilgili her konuda söz sahibiydi. Genelde padişah unvanını kullanan Osmanlı hükümdarları devleti yönetirken yetkilerini **Divan-ı Hümayun (Hükûmet)** aracılığıyla kullanırdı.

- Türk İslam devletlerinde ve Osmanlı Devleti'nde **saray**, hükümdarın resmi ve özel hayatının içinde geçtiği, en önemlisi de devlet işlerinin yürütüldüğü büyük bir yapıdan oluşan bina idi. Sarayda hükümdarların resmi ve özel işlerini yapan birçok görevli bulunurdu.

- Türk İslam devletlerinden olan Selçuklularda taşra teşkilatı çeşitli eyaletler ve vilayetlere ayrılır, eyaletlerin başında merkezden atanan **amid** denilen sivil valiler bulunurdu. Ayrıca hükümdar çocukları olan **meliklerin** yönettiği yerlere doğrudan karışılmazdı. Meliklerin yönettiği yerler iç işlerinde serbest, dış işlerinde ise sultana bağlıydı.

Melikşah (1072-1092)

Tablo 1.6: Osmanlı'nın Klasik Dönem Taşra Görevlileri

İdarî Birim	Yönetici	Güvenlik	Adalet
Eyalet	Beylerbeyi	Subaşı	Kadı
Sancak	Sancakbeyi	Subaşı	Kadı
Kaza	Kadı	Subaşı	Kadı
Köy	Köy Kethüdası	Yiğitbaşı	Kadı Naibi

- Osmanlı Devleti'nde taşra teşkilatı ise Türk İslam devletlerinden farklı olarak **köy, kaza, sancak ve eyalet** şeklinde teşkilatlanmıştı. Eyaletleri, merkezden atanan **beylerbeyi** yönetirdi. Türk İslam devletlerinde ülke toprakları **melikler arasında paylaştırılırken**, Osmanlı Devleti'nde bu durumdan farklı olarak daha **merkeziyetçi bir yapı oluşturulmuştur**.

- Türk İslam devletlerinde **ordu, devletin en önemli unsurlarından biriydi**. Türklerin farklı bölgelerde hâkimiyet kurmaları ve varlıklarını sürdürmeleri orduları sayesinde olmuş bu durum Osmanlı Devleti'nde de devam etmiştir. Türk İslam devletlerinde ordunun büyük bir kısmı Türklerden oluşmuştur. Ancak kuruldukları coğrafyalar itibari ile bazı Türk devletlerinde o bölgede yaşayan yerli unsurlara da yer verilmiştir.

- Türk İslam devletlerinde savaş esiri olarak ele geçirilen veya o dönemin şartlarına göre satın alınan kişiler, çeşitli eğitimlere tabi tutulmuş ve yetenekleri doğrultusunda görevlendirilmiştir. Bu kişilerin başta askerlik olmak üzere, devlet işlerinde görev almalarına dayanan sisteme **Gulam Sistemi** denilmiştir. Osmanlı Devleti'nde ise Gulam Sistemi'ne benzeyen **Kapıkulu Teşkilatı** oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti ve Selçuklularda Divan'ın İşlevi

- Osmanlı Devleti'nde divan, önemli devlet işlerinin (**askerî, mali, idari ve hukuki**) görüşülüp karara bağlandığı yerdirdi. Devletin her türlü siyasi kararları burada alınır ve uygulanırdı. Yabancı devletler ile olan ilişkiler, savaş ilanları ve barış anlaşmaları burada karara bağlanırdı. **Tımar dağıtımı, arazi tahrirleri (kayıtları) ve vergilerin toplanması gibi mali işlere de bu divan bakardı.**

- **Divan-ı Hümayun**'un hukuki görevleri de vardı. Gerek **şerî** gerekse **örfî davalarda** divan **en üst mahkeme** olarak görev yapar halk da şikayetlerini divana iletebilirdi.
- **Selçuklularda olduğu gibi Osmanlı Devleti**'nde de divan teşkilatı hemen hemen aynı görevi icra etmiştir.
Selçuklularda **Divan-ı Alâ** veya **Divan-ı Vezaret** diye de anılan **Divan-ı Saltanat**'ın altında, Osmanlı Devleti'nden farklı olarak **dört adet ikinci derecede divan** bulunurdu.

- **Vezirin başkanlık ettiği Saltanat Divanı'nın görev alanı idari teşkilatın tamamını kapsardı. Bu divan; berat ve resmî emirleri yayımlar ve mali işlere bakardı. Devlet işleri ile ilgili diğer görevlere ise alt divanlar bakardı. Halk, Osmanlı'da olduğu gibi Selçuklularda da; şikâyet, dilek ve arzularını divana iletebilirdi.**

Hükümleri Kafamızla Veririz

- III.Selim Devrinde doğruluğu ile tanınmış bir alimi kadı tayin etmek isterler. Kadının ayağındaki kunduralar eski ve yamalı olduğundan kendisini sevmeyenlerden biri:
- -Böyle ayağına giyecek bir ayakkabısı olmayan adam kadı yapılır mı?...diye laf edince, kadı ona şu cevabı göndermiş:
- -Kendisine söyleyin . Biz hükümlerimizi ayağımızla değil, kafamızla veririz.

Salut de Constantinople. Le pont de Galata

Tarih Yazılısından İlginç Cevaplar

- Soru: Tanzimat Fermanı ile Islahat Fermanı arasındaki farklar nelerdir?
- Cevap: Tanzimat Fermanında tazminatlar oluşturuldu. Islahatta ise ıslahatlar oluşturuldu.
- Cevap: Tanzimat Fermanı Avrupa ülkelerine yaranmak için, Islahat Fermanı ise Avrupa'nın baskısı ile yapılmıştır.

The YouTube logo is displayed in white text on a black background. The word "You" is in a standard sans-serif font, and "Tube" is in a bold, rounded sans-serif font, with the "T" being significantly larger and more prominent. The "Tube" part is set within a red rounded rectangle that has a slight 3D effect with a white highlight on the top left corner.

You Tube

tariheglencesi

Kanalıma abone olup, destek olabilirsiniz.